

УСТАНОВА АДУКАЦЫІ
«БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ПЕДАГАГІЧНЫ ЁНІВЕРСІТЭТ
ІМЯ МАКСІМА ТАՆКА»
ІНСТЫТУТ ІՆКЛЮЗЫЎНАЙ АДУКАЦЫІ
КАФЕДРА ЛАГАПЕДЫІ

**НАВУЧАЛЬНАЯ ДЫСЦЫПЛІНА
«ЛАГАПЕДЫЯ»**

ТЭМА : ДЫСГРАФІЯ

Быкава Кацярына Васільеўна
Старшы выкладчык кафедры лагапедыі

Розныя падыходы да трактоўкі дысграфіі

Дысграфія (Лалаева Р.І., Венекдыктава Л.В.) – частковае парушэнне працэсу пісьма, якое праяўляецца ў стойкіх паутаральных памылках, абумоўленых несфарміраванасцю вышэйшых псіхічных функцый, якія ўдзельнічаюць у працэсе пісьма.

- **Дысграфія (Садоўнікава І.М.)** – частковае расстройтва пісьма (у малодшых школьнікаў - цяжасці авалодання пісьмовай мовай), асноўным сімптомам якога з'яўляецца наяўнасць стойкіх спецыфічных памылак. Узнікненне такіх памылак у вучняў агульнаадукацыйнай школы не звязана ні са зніжэннем інтэлектуальнага развіцця, ні з выяўленымі парушэннямі слыху і зроку, ні рэгулярнасцю школьнага навучання.
- **Дысграфія (Корнеў А.М.)** – устойлівая няздольнасць авалодання навыкамі пісьма па правілах графікі (г.зн. кіруючыся фанетычным прынцыпам пісьма) нягледзячы на дастатковы ўзровень інтэлектуальнага і маўленчага развіцця і адсутнасць грубых парушэнняў зроку і слыху.
- **Дысграфія (Сірацюк А.Л.)** – частковае парушэнне навыкаў пісьма з прычыны ачаговай паразы, недаразвіцця або дысфункцыі кары галаўнога мозгу.
- **Дысграфія (Логінава А.А.)** – устойлівае парушэнне ў дзіцяці працэсу рэалізацыі пісьма на этапе школьнага навучання, калі авалоданне "тэхнікай" пісьма лічыцца завершаным.

Прычыны і механізм дысграфіі

Псіхалагічны падыход да аналізу механізмаў дысграфіі.

- Дысграфія абумоўлена засмучэннем агульнафункцыянальных механізмаў маўленчай дзейнасці - мыслення, успрымання, памяці, увагі.

Псіхалінгвістычны падыход да аналізу механізмаў дысграфіі.

- Пры дысграфіі парушаюцца спецыфічныя аперацыі прадукцыравання пісьма - дыферэнцыяцыя фанем, аналіз сказаў на словы, складовы аналіз і сінтэз, фанематычны аналіз, пераклад фанем на ўзровень глядзельнай сімволікі, глядзельна-маторная каардынацыя, маторная рэалізацыя літар.
- Сімптоматыка дысграфій праяўляецца ў іскажэннях і заменах літар, іскажэннях гука-складовай структуры слова, парушэннях злітнасці напісання асобных слоў у сказе, аграматызме на пісьме.

Розныя падыходы да класіфікацыі відаў дысграфіі

Псіхафізіялагічны падыход

Дысграфія разглядаецца як следства парушэння аналітыка-сінтэтычнай дзейнасці аналізатараў.

Класіфікацыі А.А. Токаравай (1971), М.Я. Хватцава (1951, 1959) і інш. А. А. Токарава вылучае 3 віды дысграфіі: акустычную, аптычную, маторную.

М.Я. Хватцаў вылучае: дысграфію на глебе акустычнай агназіі і дэфектаў фанематычнага слыху, дысграфію на глебе расстройстваў вуснага маўлення, дысграфію на глебе парушэння вымаўленчага рытму, аптычную дысграфію, дысграфію пры маторнай і сэнсорнай афазіі.

Клініка-псіхалагічны падыход

Дысграфія разглядаецца не як самастойнае засмучэнне, а як адзін з сімптомаў, які ўваходзіць у комплекс іншых - неўралагічных, энцэфалапатычных парушэнняў. Класіфікацыя А.М. Корнева (1997, 2003) - з вылучэннем не толькі памылак у пісьме дзяцей, але і з сімптомамі клінічных расстройтваў (г.зн. для кожнага віду - клінічная характарыстыка - напрыклад, прыкметы інфанталізму, цэрэбрастэніі і г.д.).

1. Дысграфіі (аграфіі)

○ 1.1. Дысфаналагічныя - звязаныя з парушэннем моўных (фаналагічных) аперацый

○ а) паралалічныя («коснамоўе на пісьме»)

○ б) фанематычныя

○ 1.2. Метамоўныя - звязаныя з парушэннем метамоўных аперацый (ўсведамленне і аналіз адзінак члянэння прамовы - сказ, слова, склад, гук)

○ а) з прычыны парушэнняў моўнага аналізу і сінтэзу

○ б) дыспраксічныя (маторныя)

○ 2. Дызарфаграфія

○ 2.1. марфалагічная

○ 2.2. сінтаксічная

Нейрапсіхалагічны падыход

- Класіфікацыі Т.У. Ахуцінай (2001), А.Л. Сірацюк (2003)
- Варыянты цяжкасцяў пісьма:
 - 1. Па тыпу рэгулярнай дысграфіі
 - 2. Дысграфія, абумоўленая цяжкасцямі падтрымання працоўнага стану, актыўнага тонусу кары галаўнога мозгу
 - 3. Глядзельна-прасторавая дысграфія па правапаўшарным тыпе
 - 4. Дысграфія па правапаўшарным тыпе.

Лагапедычны падыход

З улікам несфарміраванасці пэўных аперацый працэсу пісьма вылучаюць 5 форм дысграфіі. Класіфікацыя Р.І. Лалаевай (1989, 1997 і інш.)

1. Артыкулятарна-акустычная
2. На аснове парушэння фанемнага распазнання (акустычная)
3. На глебе парушэнні моўнага аналізу і сінтэзу
4. Аграматычная
5. Аптычная (літаральная, вербальная)

Неспецыфічныя віды дысграфіі:

1. Ідэаторная з'яўляецца следствам выяўленага дысбалансу паміж узбуджэннем і тармажэннем. Характарызуецца адсутнасцю стабільных тыпаў памылак.

Пры перавазе ўзрушанасці дзіцяці цяжка высіджваюць ўрок, увесь час няўважлівы, у працу ўключаюцца фрагментарна. Пры перавазе тармажэння дзіця пасіўнае, затарможанае, працуе толькі пад кантролем.

2. На глебе істэрыі

Гіпербалізаваны варыянт ідэаторнай дысграфіі з перавагай ўзбуджэння. Характарызуецца наступнымі тыпамі памылак: пропуск галосных і зычных літар, вялікая колькасць арфаграфічных памылак.

Характарыстыка форм дысграфіі

- **Артыкулятарна-акустычная дысграфія.**
- Дзіця піша так, як вымаўляе. У аснове яе ляжыць адлюстраванне няправільнага вымаўлення на пісьме, апора на няправільнае прагаворванне. Абапіраючыся пад час прагаворвання на няправільнае вымаўленне гукаў, дзіця адлюстроўвае сваё памылковае вымаўленне на пісьме. Артыкулятарна-акустычная дысграфія праяўляецца ў заменах, пропусках літар, якія адпавядаюць заменаў і пропускам гукаў у вуснай мове.

Дысграфія на аснове парушэнняў фанемнага распазнання (дыферэнцыяцыі фанем).

Па традыцыйнай тэрміналогіі - гэта акустычная дысграфія. Выяўляецца ў заменах літар, якія адпавядаюць фанетычна блізкім гукам. Пры гэтым у вусновай гаворцы гукі вымаўляюцца правільна. Часцей за ўсё замяняюцца літары, якія абазначаюць наступныя гукі: свісцячыя і шыпячыя, звонкія і глухія, афрыкаты і кампаненты, якія ўваходзяць у іх склад (ч - т, ч - щ, ц - т, ц - с).

Гэты від дысграфіі выяўляецца і ў няправільным пазначэнні мяккасці зычных на пісьме з прычыны парушэння дыферэнцыяцыі цвёрдых і мяккіх зычных («ліст», «лубіць», «ліжа»). Частымі памылкамі з'яўляюцца замены галосных нават ва ўдарным становішчы, напрыклад, о - у (зорка - «зурка»), е - і (лес - "ліс").

Дысграфія на глебе парушэння моўнага аналізу і сінтэзу.

У аснове яе ляжыць парушэнне розных формаў моўнага аналізу і сінтэзу: дзялення сказаў на словы, складовага і фанематычнага аналізу і сінтэзу. Недаразвіццё моўнага аналізу і сінтэзу праяўляецца на пісьме ў скажэннях структуры слова і сказа. Найбольш складанай формай моўнага аналізу з'яўляецца фанематычны аналіз. З прычыны гэтага асабліва распаўсюджанымі пры даннай дысграфіі будуць скажэнні гука-літарнай структуры слова.

Аграматычная дысграфія.

Яна звязана з недаразвіццём граматычнага ладу маўлення: марфалагічных, сінтаксічных абагульненняў. Гэты від дысграфіі можа выяўляцца на ўзроўні слова, словазлучэння, сказа і тэксту і з'яўляецца складовай часткай больш шырокага симптомакомплекса - лексіка-граматычнага недаразвіцця, якое назіраецца ў дзяцей з дызартрыяй, алаліяй і ў разумова адсталых.

Аптычная дысграфія звязана з недаразвіццём глядзельнага гнозісу, аналізу і сінтэзу, прасторавых уяўленняў і праяўляецца ў заменах і скажэннях літар на пісьме. Часцей за ўсё замяняюцца графічна падобныя рукапісныя літары: якія складаюцца з аднолькавых элементаў, але розна размешчаных у прасторы (Э, С).

ЛІТАРАТУРА

1. Логопедия: теория и практика : учебник / Т. В. Туманова [и др.] ; под ред. Т. Б. Филичевой. – Изд. 3-е, испр. и доп. – М. : Эксмо, 2021. – 606 с.
2. Корнев, А. Н. Нарушения чтения и письма у детей / А. Н. Корнев. – СПб. : Речь, 2003. – 330 с.
3. Логинова, Е. А. Нарушения письменной речи у младших школьников : учеб.-метод. пособие / Е. А. Логинова, О. В. Елецкая. – М. : Форум, 2015. – 192 с.
4. Логопедия : учеб. для студентов дефектол. фак. пед. высш. учеб. заведений / под ред. Л. С. Волковой. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Владос, 2004. – 704 с.

Дзякуй за ўвагу!